

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

"Αναδιοργάνωση υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών"

Το υπό ψήφιση ΣχΝ παρουσιάζει ενδιαφέροντα ζητήματα ποινικού δικαίου. Σύμφωνα με ης διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 4 του Σχεδίου, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) έχει αρμοδιότητα να προβαίνει σε: "έρευνες... σε χώρους... όταν υπάρχουν στοιχεία ή βάσιμες υπόνοιες για την τέλεση οικονομικών παραβάσεων..." καθώς και σε "συλλήψεις και ανακρίσεις προσώπων και έρευνες μεταφορικών μέσων... προσώπων, καταστημάτων, αποθηκών, οικιών...".

Οι ανωτέρω εξουσίες, όπως άλλωστε προβλέπεται από το Σχέδιο, πρέπει να θεωρηθούν σε άμεση συνάρτηση με τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί ότι έρευνες, συλλήψεις και λοιπές ανακριτικές πράξεις δεν επιτρέπεται να διενεργούνται παρά μόνον προς διακρίβωση εγκλήματος και ποτέ προληπτικά, δηλαδή ανεξάρτητα από την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξης. Πιο συγκεκριμένα:

1. Από τις διατάξεις του Σχεδίου τίθεται το ζήτημα αν είναι επιτρεπτή η έρευνα σε κατοικία (ή και οποιαδήποτε άλλη έρευνα) χωρίς να έχει προηγουμένως διαπραχθεί ορισμένο έγκλημα (είτε τετελεσμένο είτε σε απόπειρα). Έτσι ερωτάται αν είναι νόμιμη η είσοδος υπαλλήλων του ΣΔΟΕ σε ύποπτο οίκημα, προκειμένου να διαπιστωθεί αν τα ευρισκόμενα σ'αυτό πρόσωπα διαπράττουν φοροδιαφυγή ή λαθρεμπορία ή αν υπάρχουν στην κατοχή τους εκρηκτικές ύλες ή ναρκωτικά, χωρίς όμως να έχει διαπραχθεί προηγουμένως από τα παραπάνω άτομα κάποιο έγκλημα και χωρίς να συντρέχουν οι όροι του άρθρου 253 ΚΠΔ (δηλαδή να διεξάγεται ανάκριση ή προανάκριση για κακούργημα ή πλημμέλημα ή προανάκριση χωρίς επαγγελματική παραγγελία κατά το άρθρο 243 παρ. 2 ΚΠΔ). Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 33, 37, 239, 242, 243 και 253 Κ.Π.Δ. γίνεται φανερό ότι δεν είναι επιτρεπτή κατά το ισχύον δίκαιο οποιαδήποτε διενέργεια ανακριτικής πράξης από ανακριτικό υπάλληλο χωρίς προηγούμενη ύπαρξη εγκλήματος (βλ. σχετ. Σταμάτης - Μπάκας, Εφαρμογή Ποινικής Δικονομίας, 1987, σ. 167, Πλημμ.Κυπαρ. 126/ 1964, Π.Χ. ΙΔ7455, με σύμφωνη πρόταση Χ. Τζανακάκη, Πλημμ.Κερκ. 357 1954, Π.Χ. Δ7309, η οποία επέβαλε -με σύμφωνη εισαγγ.προτ. Ν. Κρητικού -πειθαρχική ποινή σε ενωμοτάρχη, ο οποίος προληπτικά, επικαλούμενος το άρθρο 98 του Κανονισμού της Χωρ/κής, υπέβαλε γυναίκα σε ιατρική εξέταση, για να προλάβει έγκλημα άμβλωσης, πρβλ. επίσης και σχετ.σχόλ. / Ζαγκαρόλα, ο οποίος καυτηριάζει τη συμπεριφορά του αστυνομικού και την παραλληλίζει με αντίστοιχες μεθόδους της μεσαιωνικής Αστυνομίας στη Γαλλία, που στηρίζονταν σε διάταγμα του 1556). Όπως σωστά τονίζουν οι Σταμάτης - Μπάκας (σ. 166), οποιαδήποτε ενέργεια των αστυνομικών ως προανακριτικών υπαλλήλων προϋποθέτει έγκλημα (τετελεσμένο ή σε απόπειρα), ενώ παράλληλα ο νόμος σε καμία περίπτωση δεν προβλέπει προκαταβολική εξασφάλιση αποδεικτικού μέσου. (Για το όλο θέμα βλ. Καίσαρη, Κώδικας Ποινικής

Δικονομίας τ. Ε', σελ. 3481). Οι ανωτέρω διατάξεις του ΚΠΔ είναι πάντως διατάξεις κοινού τυπικού νόμου, δεν έχουν δηλαδή αυξημένη τυπική ισχύ, και επομένως είναι Κατ'αρχήν δυνατόν να τροποποιηθούν με νεότερο νόμο, όπως το υπό ψήφιση νομοσχέδιο, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές διατάξεις του δεν αντίκεινται στο Σύνταγμα.

2. Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 4 παρ.3 του ΣχΝ. ρυθμίσεις πρέπει να ελεγχθούν κατά πόσον είναι σύμφωνες προς τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος. Κατά το άρθρο 9 παρ.1 Σ., που προστατεύει το άσυλο της κατοικίας και την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, "καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας". Έτσι οι σχετικές με την κατ' οίκον έρευνα διατάξεις της νομοθεσίας μας (άρθρο 255 Κ.Π.Δ., άρθρο 113 ν. 1165/ 1918 (τελών, κωδ.) κλπ.) πρέπει να εναρμονίζονται προς την εν λόγω συνταγματική διάταξη. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατή η διενέργεια κατ' οίκον έρευνας χωρίς την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής (εισαγγελέα, ανακριτή, ειρηνοδίκη ή ππαισματοδίκη) ούτε την νύχτα αλλά ούτε και την ημέρα (Γνμδ. ΕισΑΠ 4007/75 ΠΧΚΕ/441). Ενώ όμως την ημέρα έρευνα σε κατοικία μπορεί να διενεργήσει και ο ανακριτικός υπάλληλος, εφόσον εξασφαλίσει την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής, κατά τη νύχτα μπορεί να την διενεργήσει μόνον ο εκπρόσωπος της δικαστικής εξουσίας (Καίσαρης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας τ. Ε' (1992) σελ. 3472, Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 1993, σελ. 476). Οι εν λόγω διατυπώσεις πρέπει να τηρούνται σε κάθε περίπτωση, όπως π.χ. και όταν γίνεται έρευνα σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 2 β.δ. 14/18.3.1939 "περί Κωδικός των νόμων περί φορολογίας του οινοπνεύματος" και το ά. 113 ν. 1165/198 (τελων.κώδ.). Το αυτό πρέπει προφανώς να ισχύσει, εν όψει του άρθρου 9 παρ.1 Σ., και για τις έρευνες που προβλέπει το άρθρο 4 παρ.1 του υπό ψήφιση ΣχΝ. (πρβλ. Μάνεση, Ατομικές Ελευθερίες τ.Α' σελ. 227επ.,230-1, Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα τ.Α' σελ.342-343).

3. Ως κατοικία νοείται όχι μόνον η αυτοτελής οικία, το διαμέρισμα, το δωμάτιο όπου διαμένει κανείς, μόνος του ή με άλλους (έστω και αν δεν αποτελούν οικογένεια με την παραδεκτή έννοια) και ανεξάρτητα από την ειδικότερη νομική σχέση που διέπει τη χρήση (ιδιοκτήτης, μισθωτής κλπ.), επίσης το δωμάτιο ξενοδοχείου, η αυλή, ο κήπος, η καλύβα, η σκηνή, το αυτοκίνητο, το ιδιωτικό πλοίο ή αεροπλάνο, καθώς και οι χώροι εργασίας, γραφεία, καταστήματα, ιατρεία κλπ., όταν είναι κλειστά για το κοινό. Αντιθέτως δεν υπάγονται στην έννοια της κατοικίας οι περιφραγμένοι χώροι, στους οποίους η είσοδος του κοινού είναι ελεύθερη, όπως καφενεία, ξενοδοχεία (χώροι υποδοχής), θέατρα, κινηματογράφοι κ.τ.τ. Κριτήριο για τον χαρακτηρισμό χώρου ως "κατοικίας" είναι α) αν είναι περιφραγμένος και β) αν η είσοδος σ'αυτόν δεν είναι ελεύθερη (Μάνεσης, Ατομικές Ελευθερίες τ.Α' σελ. 223επ., Παραράς, Corpus Α' 177, πρβλ. επίσης Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο σελ. 474 επ., Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα τ.Α', σελ. 336, Γάφου, Ποινικό Δίκαιο, Ειδ. Μέρος τ. Γ σελ. 43 σημ. 35, Σπινέλλη, Εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία, σελ. 64 επ., Τούση - Γεωργίου, Π.Κ. τ. Β' 646. Εσφαλμένα ο Μπιτζιλέκης Τα υπηρεσιακά εγκλήματα, 1993, σ. 412 εξαιρεί από την προστασία του άρθρου 9 Σ. το αυτοκίνητο, ακόμη και όταν ο κάτοχος του το χρησιμοποιεί σε εκδρομή για να κοιμηθεί σ'αυτό, μεταφέροντας χωρίς αιτιολογία απόψεις γερμανών συγγραφέων, Amelung, Bornsmann, και εξομοιώνοντας το "με ποδήλατο ή τρακτέρ").

Η επιφύλαξη του νόμου κατά το άρθρο 9 Σ. ("παρά μόνον όταν και όπως ο νόμος ορίζει") θεμελιώνεται στη γενική αρχή της αυτοπροστασίας του Κράτους και της προστασίας των πολιτών (Παραράς Corpus τ. Α' σ. 178). Την δυνατότητα δε του νομοθέτη να προβλέψει επεμβάσεις της δημόσιας αρχής αναγνωρίζει και το άρθρο 8 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, σύμφωνα με το οποίο: "Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβαση δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβαση αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον, το οποίον εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων".

4. Σε περίπτωση που τελέσθηκε αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα υπαγόμενο στην αρμοδιότητα του ΣΔΟΕ ή απειλείται κίνδυνος από την αναβολή της διενέργειας μιας ανακριτικής πράξης, αυτή διενεργείται σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 243 ΚΠΔ, δηλ. χωρίς εισαγγελική παραγγελία. Στην περίπτωση αυτήν, όμως, οι υπάλληλοι του ΣΔΟΕ μπορούν να διενεργούν μόνον τις ανακριτικές πράξεις που είναι αναγκαίες για να βεβαιωθεί η πράξη και να ανακαλυφθεί ο δράστης, υποχρεούνται δε να ενημερώνουν το ταχύτερο τον εισαγγελέα. Κίνδυνος από την αναβολή θεωρείται ότι υπάρχει σε περίπτωση κατά την οποία συντρέχει εύλογη πιθανότητα ότι, αν δεν ενεργηθεί αμέσως η αντίστοιχη ανακριτική πράξη, θα προκύψει αδυναμία ή δυσχέρεια πραγματοποίησης της στο μέλλον. Αρμόδιος πάντως να κρίνει για την ύπαρξη του είναι ο ανακριτικός υπάλληλος (Α.Π. 404/1953, Π.Χ. Δ'/132, Α.Π. 404/1961, πρότ. Αντεισ. Α.Π. Μ, Καλλιμόπουλου, Π.Χ. ΙΒ'/95, Α.Π. 135/1968, Π.Χ. ΙΙΙ'/292, Πλημμ. Ρόδου 129/1969, Π.Χ. Κ'/110, Α.Π. 6 και 448/1970, Π.Χ. Κ'/127 και ΚΑ'/23, Α.Π. 690/1971, Π.Χ. ΚΒ'/221).

Προκειμένου να κριθεί αν ο κίνδυνος από την αναβολή είναι άμεσος, θα ληφθεί υπόψη η βαρύτητα της πράξης, αλλά θα συνεκτιμηθεί και το σύνολο των περιστάσεων και κυρίως το γεγονός κατά πόσο πιθανολογείται βάσιμα δυσχέραση της συλλογής των αποδεικτικών στοιχείων (γνωμ. Εισ. πλημμ. Σύρου 6497/1951, Π.Χ. Β'/90, Α.Π. 404/1953 και 404/1961 π.π.). Έτσι, οι προανακριτικοί υπάλληλοι υποχρεούνται, μέχρις ότου λάβουν την εισαγγελική παραγγελία για προανάκριση, να ενεργήσουν όλες τις αναγκαίες ανακριτικές πράξεις, όπως λ.χ. η λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων (Ζησιάδης, Ποινική Δικονομία, Γ' έκδ., σ. 183).

Αρμόδιος τελικά να κρίνει για την κατ' αντικείμενο και υποκείμενο στοιχειοθέτηση των αξιοποιούντων πράξεων, επί των οποίων διενεργήθηκε αυτεπάγγελτη προανάκριση, δεν είναι ο ανακριτικός υπάλληλος, αλλά Κατ' αρχήν ο εισαγγελέας Πλημμελειοδικών, και ενδεχομένως το δικαστικό συμβούλιο και το δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 31, 33, 43 κ.ε., 243, 245, 305 κ.ε. και 370 Κ.Π.Δ. Επομένως οι υπάλληλοι του ΣΔΟΕ δικαιούνται μόνο να προβαίνουν στη συλλογή εκείνων των στοιχείων, τα οποία είναι χρήσιμα προς ανίχνευση και βεβαίωση της πράξης και από πλευράς ενδεχομένων περαιτέρω εξ αυτής επιζήμιων συνεπειών, εν όψει γενικά και των συνθηκών και περιστάσεων κάτω από τις οποίες τελέσθηκε (πρβλ. υπ' αρ. 12/27.6.1977 γνωμ. Αντεισ. Α.Π. Δ. Κυριακή, Π.Χ. ΚΖ'/ 600).

5. Ως προς το εδάφιο δ:

Νομοτεχνικά θα ήταν προτιμότερη η αποφυγή της αόριστης διατύπωσης "άλλων παραβάσεων" και αντ'αυτής η σαφής πρόβλεψη ότι στην αρμοδιότητα του ΣΔΟΕ ανήκει η πρόληψη, δίωξη και καταστολή όλων των αξιοποιήσιμων πράξεων που υπάγονται στην αρμοδιότητα των υπό δ1 - δ5 αναφερομένων υπηρεσιών, η δε απαρίθμηση των εντός των παρενθέσεων αδικημάτων να παρατεθεί ως παράδειγμα.

6. Ειδικά ως προς την αρχή της αναλογικότητας

Κατά τη διενέργεια ερευνών θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη ότι η εν λόγω ανακριτική πράξη δεν είναι σύννομη, όταν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας. Σύμφωνα με αυτήν, η ανακριτική πράξη πρέπει να είναι αναγκαία, κατάλληλη και, ως προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων, να τελεί σε προσήκουσα σχέση προς το συμφέρον της ανακάλυψης της αληθείας. Για τον λόγο αυτόν, η διεξαγόμενη έρευνα δεν πρέπει να προκαλεί βλάβη των συμφερόντων του καθ' ού, προφανώς δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ. Μάνεση, ό.π., σελ.77, σελ.227, Δαγτόγλου, ό.π., σελ.341).

Επίσης, οι ανακριτικοί υπάλληλοι δεν επιτρέπεται να εφαρμόζουν καταχρηστικά τη διάταξη του άρθρου 243 παρ. 2 ΚΠΔ, δηλαδή να θεωρούν χωρίς λόγο ότι συντρέχει περίπτωση ανάγκης ή αυτοφώρου εγκλήματος ώστε να διεξάγουν έρευνα χωρίς εισαγγελική παραγγελία.

7. Αποδεικτικές απαγορεύσεις

Κατά το ισχύον δίκαιο δεν επιτρέπεται η αναζήτηση της αλήθειας με κάθε τίμημα. Κατά συνέπεια, οι αποδεικτικές απαγορεύσεις που ισχύουν κατά την Ποινική Δικονομία εφαρμόζονται και στην περίπτωση παραβίασεως των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου από υπαλλήλους του ΣΔΟΕ. Τούτο συμβαίνει π.χ. σε περίπτωση διεξαγωγής έρευνας χωρίς εισαγγελική παραγγελία, μολονότι δεν συντρέχει περίπτωση αυτοφώρου εγκλήματος ή κινδύνου από την αναβολή, καθώς και όταν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας (Dagtoglou, σε: "Bonner Kommentar zum G.G.", Άρθρο 13, αρ. 108, πρβλ. B.Verf.G. 44, 383).

8. Συγκριτικές παρατηρήσεις

1. ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ διατάξεις της 4ης τροποποίησης του 1971 του από 17.9.1787 Συντάγματός τους ορίζουν: "το δικαίωμα που κατοχυρώνει τους πολίτες έναντι αδικαιολογήτων ερευνών και κατασχέσεων... είναι απαραβίαστο. Δικαστικά εντάλματα έρευνας, κατάσχεσης ή σύλληψης δεν μπορούν να εκδοθούν παρά μόνο για ενδεχόμενη αιτία (PROBABLE CAUSE), στην περίπτωση που υποστηρίζεται τούτο με όρκο ή υπεύθυνη βεβαίωση, στο ένταλμα πρέπει να αναφέρεται ειδικά ο τύπος της έρευνας, καθώς και τα συλληπτικά πρόσωπα ή τα κατασχετέα αντικείμενα" (βλ. σχετ. Π. Γιαννακούρη, Το Σύνταγμα από διεθνή σκοπιά, 1978, σ. 114-115, Χρ. Νικολαΐδη, Π.Χ. ΛΗ'/925).

2. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Σύμφωνα με τις διατάξεις της γερμανικής φορολογικής νομοθεσίας του 1977 (Abgabenordnung, Αθ), για τη διερεύνηση των φορολογικών εγκλημάτων ισχύουν οι κοινές διατάξεις της Ποιν. Δικονομίας, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στον νόμο. Ανακριτικές αρχές όμως είναι, σύμφωνα με την παρ. 386 εδ. 2 Αθ, η Φορολογική Αρχή. Η τελευταία

διεξάγει τις ανακρίσεις αυτοτελώς, χωρίς να υπόκειται στις υποδείξεις της Εισαγγελίας, μπορεί όμως να διαβιβάσει την υπόθεση ανά πάσα στιγμή στον Εισαγγελέα. Όταν οι ανακρίσεις διεξάγονται υπό την εποπτεία του Εισαγγελέα, η Φορολογική Αρχή ασκεί τα καθήκοντα της Αστυνομίας (παρ. 402 εδ. 1 ΑΟ), ενώ το αυτό συμβαίνει με τους τελωνειακούς υπαλλήλους και τους φορολογικούς ελεγκτές (παρ. 404 ΑΟ).

Στο γερμανικό δίκαιο δεν προβλέπεται ρητά η περίπτωση συρροής φορολογικών εγκλημάτων με κοινά εγκλήματα (π.χ. συρροή φοροδιαφυγής και δωροδοκίας ή απιστίας). Από την παρ. 386 ΑΟ συνάγεται ωστόσο ότι στις περιπτώσεις αυτές αυτοτελής ανακριτική αρμοδιότητα της Φορολογικής Αρχής δεν υφίσταται ως προς τα κοινά εγκλήματα. Όμως, κατά τις παρ. 402, 404 ΑΟ ο Εισαγγελέας μπορεί να επιφορτίσει τις Φορολογικές Αρχές με τη διεξαγωγή ανάκρισης και ως προς αυτές τις πράξεις (Schmidt-Hieber, "Wirtschaftsstrafrecht", 2η έκδ. 1992, σελ. 220, Blumer-Kullen, "Praktiken der Steuerfahndung, 1982, Klein-Orlopp, Abgabenordnung, 4η έκδ. 1989, παρ. 386, ση. 1).

3. ΓΑΛΛΙΑ

Στη Γαλλία η Διεύθυνση Εθνικών και Διεθνών Ερευνών (Direction des Verifications Nationales et Internationales - DVNI), είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο των σημαντικών εμπορικών και βιομηχανικών υποθέσεων, ελέγχοντας τις περίπου 10.000 μεγαλύτερες εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις της χώρας. Η Εθνική Διεύθυνση Φορολογικών Ερευνών (DNEF: Direction Nationale d' Enquêtes Fiscales) είναι μια αληθινή φορολογική αστυνομία με κύριο σκοπό τον έλεγχο των εισοδημάτων υπόπτων φορολογουμένων. Οι υπάλληλοι της εν λόγω Διεύθυνσης έχουν πολλές από τις εξουσίες της δικαστικής αστυνομίας. Όταν υπάρχει υπόνοια απάτης, δικαιούνται να συλλαμβάνουν τον καταλαμβανόμενο επ' αυτοφώρω και να διεξάγουν έρευνες. Κατά το άρθρο 6 του Διατάγματος 45-1484 της 30 Ιουνίου 1945, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 65-549 της 9ης Ιουλίου 1965, οι φορολογικοί υπάλληλοι έχουν το δικαίωμα να εισδύουν σε εμπορικούς χώρους και, την ημέρα σε κατοικίες, για τη διαπίστωση φορολογικών εγκλημάτων και να προβαίνουν σε κατασχέσεις εγγράφων, μεσεγγυήσεις και συλλήψεις επ' αυτοφώρω (ά. 15 και 16).

Οι εν λόγω εξουσίες έχουν όμως επικριθεί, εφόσον πρόκειται για πράξεις που τελούνται χωρίς εισαγγελική εντολή (Mireille Delmas-Marty, "Droit pénal des affaires: Partie générale: responsabilité, procedure, sanctions", Tome 1, 1990, σελ. 169).

Αθήνα, 18.9.1995

Ο εισηγητής

Χρήστος Μυλωνόπουλος

Αναπλ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος του Τμήματος

Στέλιος Ν.Κουσούλης

Λέκτορας Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης

Αντώνης Μ. Παντελής

Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Για το Επιστημονικό Συμβούλιο Καθηγητής Αριστόβουλος Μάνεσης